

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Kadın İmajı (1968-1998-2005-2018)

Mehmet TATAN¹
F. Betül DEMİR²
Sibel OĞUZ HAÇAT³

Öz

Her toplumda ve her ülkede öğrencilere kazandırılması gereken birtakım özellikler vardır. Bu özellikleri kazandırma konusunda sosyal bilgiler eğitimine de sorumluluklar düşmektedir. Sosyal bilgiler eğitiminin amacı, öğrencileri geleceğe hazırlayarak iyi bir vatandaş yetiştirmektir. Bu bağlamda araştırmada, mevcut aile ve kadın anlayışlarına göre 1968, 1998, 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında kadın imajının bir değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırmada sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında kadın imajının geçirmiş olduğu değişikliklerin anlaşılması ve artan kadın sorunlara çözüm üretmek konusunda katkı sunması amaçlanmaktadır. 1968, 1998, 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında kadın imajının ne şekilde ele alındığı karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Belirlenen amaç çerçevesinde araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Araştırma kapsamında 1968, 1998, 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları incelenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen programlarda ele alınan boyutlarda, kadın imajı doğrudan veya dolaylı olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca programlarda yer alan kazanımların çoğunlukla kadının konumu ile kadına verilen değer bilişsel ve duyuşsal boyutta yer aldığı görülmektedir. Çalışmanın sonuçları doğrultusunda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında her sınıf seviyesinde en az bir tane kadının önemine ilişkin kazanıma yer verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Kadın, Öğretim Programı, Sosyal Bilgiler.

Image Of Women In Social Studies Curriculum (1968-1998-2005-2018)

Abstract

There are some features that should be gained to students in every society and every country. Social studies education also has responsibilities in terms of gaining these features. The purpose of social studies education is to prepare a good citizen by preparing students for the future. In this context, an evaluation of the image of women was made in the 1968, 1998, 2005 and 2018 Social Studies Curriculum according to the current understanding of family and women. The aim of the research is to understand the changes in the image of women in the social studies curriculum and contribute to finding of solutions to increasing women's problems. In the 1968, 1998, 2005 and 2018 Social Studies Curriculum, how the image of women is handled is examined comparatively. Qualitative research method was used in the research within the framework of the stated aim. The data of the research was obtained through document

¹ Doktora öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, memetatan@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0001-7604-426X

² Doktora öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, betul_bd@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0002-3573-6160

³ Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, soguz@kastamonu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-0764-1279

review. Within the scope of the research, 1968, 1998, 2005 and 2018 Social Studies Course Curriculum was examined. The data obtained were analyzed by descriptive analysis. As a result of the research, it was determined that the dimensions covered in the programs examined included the image of women directly or indirectly. In addition, it is seen that the gains in the programs are mostly in the cognitive and affective dimension of the woman's position and the value given to the woman. In line with the results of the study, at least one woman's importance gain can be included in the Social Studies Curriculum at each grade level.

Key Words: Education, Women, Curriculum, Social Studies.

Giriş

Aile, hem ahlaki hem de hukuki açıdan bireylerin birbirlerine karşı sevgi ve şefkat gösterdikleri, birbirlerinin kişilik değerlerine saygı duydukları, birbirlerini korumakla sorumlu oldukları samimi ve fedakârlığa dayalı, üyelerinin birbirlerine çıkarsız ve karşılıksız bir bağla bağlı oldukları sosyal bir kurumdur (Aluş, 2015). Türk toplumları tarih boyunca aileye özel bir önem vermişlerdir. Aileye verilen bu değer Türklerin ulusal, kültürel ve dinsel değerler sisteminden kaynaklanmaktadır (Süleymanov, 2009). Tarihsel süreç içinde bireyleri birleştiren, bütünleştiren ve bir arada yaşamalarını sağlayan ailedir.

Eski Türk toplumlarında aile en önemli sosyal birlik olmuş ve ailenin temelini de kadın teşkil etmiştir. Aynı zamanda kadın, erkeğin yoldaşı ve çocuklarının anası olmak gibi önemli bir göreve sahiptir (Bars, 2014). Tarihsel süreç içerisinde kadınlar birey olarak var olma çabası içinde, yaşadığı toplumun sosyal ve ekonomik durumuna göre değişerek yer almış ve günümüze kadar birçok aşamadan geçmiştir (Kocacık ve Gökkaya, 2005). Her toplumun erkek ve kadın cinslerine yaklaşımı, yetiştirme tarzı, yüklediği bireysel ve sosyal görevler, algısı, kendi güvenlik, beslenme, üretim ihtiyaçları ile inançları, örf ve âdetleri doğrultusunda kalıplaşmıştır. Bu durum zamanla şekillenerek kökleşmiş, töre veya kanun haline gelerek toplumların günlük yaşamlarına, diline, müziğine, eserlerine, tutum ve davranışlarına yansımıştır (Erbay, 2019). Türkler kadını, bazen ailenin reisi bazen de evinin direği, erkeğin vefalı arkadaşı ve her şeyden önce evlatlarının saygıdeğer anası olarak görmüşlerdir (Aksoy, 2017).

Kadının siyasi alanda varlığı ve haklar elde etmesi 19. yüzyılın sonlarında yaşanan kazanımlar olarak görülse de aslında Türk toplumu ve tarihi içerisinde kadınların rolü her daim ön planda olmuştur (Özel Özcan ve Erden Kaya, 2017). Özellikle Oğuz Kağan Destanı'nda kadına çok yer vermiştir. 8. yüzyıl Orhun Kitabeleri'nde Türk kadınından saygı ile bahsedilmekte ve Oğuz prenseslerinin sosyal ve siyasi alanlardaki çalışmalarına da değinilmektedir (Sağ, 2001). Bunun yanı sıra hatun hükümdarın yanında, resmi törenlere katılmış, elçileri karşılamış ve yeri geldiğinde devletini temsil etmiş adeta bir diplomat vazifesi görmüştür. Yönetim, askerlik, dini görevler ve devlet memuriyetinde bulunmuş bunun yanında sosyal hayatta ve aile hayatında da önemli rollere sahip olmuşlardır (Açıl, 2016).

Eski Türk devlet yönetiminde önemli roller oynayan kadın, Osmanlı Devleti'nin ilk kuruluş dönemlerinde genellikle zamanının çoğunluğunu ev hayatı ile geçiren buna karşın manevi desteği ile ailesine ve eşine büyük katkılar sunan yüce bir değer olarak toplumda var olmuştur. Osmanlı Devleti'nde kadının toplumsal ve siyasi bu rolü, eski Türk devletlerine ve Cumhuriyet Dönemi kadınına kıyasla bir takım sınırlamalarla karşılaşmış olsa da kutsallığından bir şey kaybetmemiştir (Acar, 2016).

Osmanlı Devleti'nden sonra kurulan Cumhuriyet Türkiye'sinde her ulus-devlet gibi yeni bir toplum ve kültür yaratma gereğini hissetmiştir (Aydın, 2013). Modernliğin getirdiği eşitlik ilkesi, cinsel kimliklerin toplumsal rollerdeki paylaşımına yansımış ve kadın, modernleşen toplumlarda erkek ile çalışma, eğitim, toplumsal ve siyasal katılım konularında eşitlenmiştir. Demokratik toplumların hukuk metinleri, bu eşitliğin öncülüğünü yapan üst değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim süreci ile bu durum desteklenerek bir kültürel değişim meydana gelmiştir (Bayer, 2013). Aynı zamanda bu dönem de Türk kadınlarının yaşam koşullarında artık gözle görülür bir değişim başlamaktadır. 1923 I. İzmir İktisat Kongresini sırasıyla 1924 Tevhid-i Tedrisat, 1925 Şapka ve Kılık Kıyafet Kanunları, 1926 Medeni Kanun, 1930'da Belediye ve 1934'te Milletvekili Seçme ve Seçilme esaslarını yeniden düzenleyen anayasa değişikliğine kadar geçen sürede kadın hakları konusunda geri döndürülemez adımlar atılmıştır (Yenituna, 2014).

Kuşkusuz eğitim, kadınların toplumsal hayata katılımını olumlu yönde etkileyen faktörlerden biridir. Kadın eğitilmiş olduğunda kendi özel alanından çıkmakta, diğer insanlarla iletişim içerisinde olmakta, hareket alanı artmakta ve kendi çocuklarının da eğitilmiş olmasını sağlamaktadır (Yavuz, 2015). 1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda *"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Okullarda kız ve erkek öğrenciler bir arada eğitim görür."* genellik ve eşitlik, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği ve karma eğitim olmak üzere ilkelere yer verilmiştir (URL-1). İlkelerde görüldüğü üzere birey tüm değer ve eğitim kurumlarının üstünde tutulmakta ve kadınlara da demokratik yaşamda yer alması açısından önem verildiği belirtilmektedir.

Toplum bir amaç olarak nitelendirildiğinde eğitim kurumu bu amacı gerçekleştiren vazgeçilemez bir araç olarak gösterilebilmektedir. Toplum yapısında yer alan eğitim kurumlarında ise değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır (MEB, 2018). Bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler ise eğitimin ihtiyaçlara dönük olarak hazırlanmış öğretim programları aracılığı ile verilmeye çalışıldığını görmektedir (Erginer, 2018). Öğretim programları, eğitilenlerin ya da öğrencilerin davranış standartlarından, öğrenme ve öğretme etkinliklerine kadar çalışmalara kılavuzluk etmekte ve bir aracı olarak rol oynamaktadır (Özdemir, 2015: 18). Öğrencilerde mevcut olan merak, araştırma ve inceleme hevesinin öğretim programı çerçevesinde yapılandırılıp, planlı bir şekilde uygulanması da mümkündür (Akhan ve Demirezen, 2015: 147).

Ülkemiz eğitim sistemi içerisinde bireyler okul öncesinden başlayarak yükseköğretime kadar devam eden süreçte çeşitli dersler almaktadırlar (Kaymakçı, 2016: 383). Bu dersler arasında sosyal bilgiler dersi dünyadaki ülkelerin öğretim programlarında önemli bir yere sahiptir (Öztürk ve Deveci, 2011: 1). Bu açıdan Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarında, *"Ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan..."* ifadesi yer almaktadır (MEB, 2005a). Bu genel amaç doğrultusunda okulda bireylere ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten değerlere yer verilmektedir. Türk Milli Eğitimi'nin bu amaca ulaşmasında sosyal bilgiler dersine önemli sorumluluklar düşmektedir. Sosyal bilgiler dersi ülkemizde ilk ve ortaokullar olmak üzere 4, 5, 6. ve 7. sınıflarda okutulmaktadır.

Sosyal bilgiler dersi ile öğrenciler, Türk Eğitimi'nin ve Türk toplumunun gerekli duyduğu, tarihini ve kurumları bilen, eleştirel ve yenilikçi düşünen, problem çözebilen, etkili karar verebilen aktif vatandaşlar yetişmektedir (Aslan, 2008). Turan ve Ulusoy (2015) sosyal bilgileri, öğrencilerin

içinde yaşadığı toplumu ve toplumun kültürünü, başka kültür ve toplumları tanımalarını sağlayacak en önemli derslerden birisi olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin ailesinden, okulundan, çevresindeki insanlardan etkilendiğinin farkına varmasını; kendisini ve ailesini oluşturan kültürel öğeleri keşfetmesini sağlar (MEB, 2005).

Kadının tarihteki öneminden bahsedildiği üzere, onun toplumda vazgeçilemez bir unsur olduğu söylenebilir. Dolayısıyla kadının toplumdaki konumu bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç öncelikle ailede ve daha sonra eğitim kurumlarında gerçekleşmektedir. Bireylerin yaşamlarının en önemli sürecini oluşturan eğitim kurumlarında kadın imajının ne şekilde yer aldığı önem arz etmektedir. Özellikle duyarlı bireyler yetiştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler, kadının önemini ortaya koymak için önemli ve toplumsal içerikli bir derstir. Bu anlamda hem toplumu etkilediği hem de toplumdan etkilenen bu dersin öğretim programı, kadın imajını şekillendirmesinde son derece önem taşımaktadır. Nitekim bugünün çocukları, geleceğin yetişkinleri olmasından dolayı öğretim programlarına nitelik açısından önem verilmelidir.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına yönelik çalışmalar incelendiğinde, 1968 yılından günümüze kadar hazırlanmış öğretim programlarında kadın perspektifi ile ilgili bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma alan yazındaki bu boşluğu giderebilmesi ve bundan sonra hazırlanacak programlara kaynak oluşturması bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma kapsamında 1968, 1998, 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında kadın imajı ne şekilde ele alındığı karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu noktadan hareketle araştırma kapsamında “1968, 1998, 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programlarında kadın imajı ne şekilde yer almaktadır?” sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırma, amacına uygun olarak nitel bir desene sahiptir. Nitel araştırma, araştırmacının gözlemleri ve görüşmeleri sonucunda tümevarımsal olarak ortaya koyduğu sonuçların ortaya çıkarılmasıdır (Patton, 2014). Araştırmada, sosyal bilgiler dersi öğretim programları (1968, 1998, 2005, 2018) doküman incelemesine uygun olarak incelenmiştir. Bu çerçevede doküman inceleme, çalışma kapsamında araştırılması hedeflenen olay veya olgulara yönelik bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmanın Örnekleme

Araştırma verilerinin elde edilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme, daha önceden belirlenen ölçütleri karşılayan bütün durumların derinlemesine bir şekilde çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu ölçüt doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 1968, 1998, 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları çalışmanın konusu kapsamında ele alınmıştır.

Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler dersi öğretim programını oluşturan genel amaçlar ve programda yer alan kazanımlar betimsel analize uygun olarak incelenerek, kadına yönelik içeriklere yer verilme durumları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda betimsel analiz, elde edilen veriler belirlenen temalar kapsamında sistematik ve açık bir şekilde betimlenerek açıklanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İncelenen sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alma durumlarına ilişkin olarak kadın ile ilişkilendirilen genel amaçlar, özel amaçlar, açıklamalar, vizyon, Atatürkçülük konuları, programın uygulanması ve yaklaşımı ile kazanımlar boyutu çerçevesinde değerlendirilerek ilgili tablolarda yer verilmiştir. Öğretim programlarından doğrudan alıntılara yer verilerek araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde sırasıyla 1968, 1998, 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları incelenerek, kadın imajına yönelik içeriklere ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. 1968 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın ile ilişkilendirilen amaçlar, açıklamalar, üniteler

Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> Her yönde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, yuvanın saadetini gerçekleştirmedeki hizmet duygularını geliştirirler. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörülükle karşılamaları gerektiğini benimserler.
Açıklamalar	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal bilgiler dersi her şeyden önce topluluk halinde yaşayan insanların saygı, sevgi ve anlayış duyguları içinde işbirliği yapmalarını ve birbirlerinin görüş ve fikirlerine saygı göstermelerini, birbirlerinin başarılarını takdir etmelerini benimsetmelidir. Öğretmen fertlerin yeteneklerine uygun bir işe ve mesleğe sahip olmalarını önemle belirtmelidir (...).
4.sınıf	<ul style="list-style-type: none"> Ünite 3: Yurdumuzda Bugünkü Hayat Yurdumuzda ne kadar insan yaşıyor? Nüfusun ne kadarı köylerde ne kadarı şehirler yaşıyor? Türk halkının en önemli geçim kaynakları ve çalışma alanları neler? Cumhuriyete nasıl kavuştuk?
5.sınıf	<ul style="list-style-type: none"> Ünite 6: Cumhuriyetimiz Devrimlerimiz (hukuk) Yurttaşların devlete karşı görevleri (seçim hakkı) İşimizde ve mesleğimizde başarılı olmanın yolları (herkesin bir mesleğe sahip olması)

Tablo 1 incelendiğinde 1968 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın ile ilişkilendirilen amaçlar boyutunda, cinsiyet ayrımı yapmadan demokratik, kurallara uyan, ailenin önemini kavrayan ve değerlerini yaşayan bireyler vurgulanmaktadır. Programın açıklamalar kısmında ise dersin birlik ve beraberlik düşüncesini benimseteceği, bireylerin bilgi ve becerileri doğrultusunda istedikleri mesleği seçebilecekleri vurgulanmaktadır. 4. sınıfta “Yurdumuzda Bugünkü Hayat” ünitesinde ise yurdumuzun demografik bilgisi, Türk halkının geçim kaynağı, cumhuriyete ulaşırken karşılaşılan durumlarda kadınların önemine dolaylı bir şekilde değinilebilir. 5. sınıfta

“Cumhuriyetimiz” ünitesinde kadınlara yönelik hukuk alanında yapılan devrimler, kadınların da yerine getireceği seçim hakkı, kadınların da bir mesleğe sahip olması ilgili konularda ele alınabilmektedir.

Tablo 2. 1998 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın ile ilişkilendirilen amaçlar, açıklamalar, üniteler ve Atatürkçülük konuları

Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> Her yönde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, yuvanın saadetini gerçekleştirmedeki hizmet duygularını geliştirirler. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörüyle karşılamaları gerektiğini benimserler.
Açıklamalar	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal bilgiler dersi her şeyden önce topluluk halinde yaşayan insanların saygı, sevgi ve anlayış duyguları içinde işbirliği yapmalarını ve birbirlerinin görüş ve fikirlerine saygı göstermelerini, birbirlerinin başarılarını takdir etmelerini benimsetmelidir. Öğretmen fertlerin yeteneklerine uygun bir işe ve mesleğe sahip olmalarını önemle belirtmelidir(...).
4.sınıf	<ul style="list-style-type: none"> Ünite 1: Yaşadığımız Yer Aile, okul ve toplum hayatı (Aile hayatı (ailede belli başlı kurallara uyma, aile fertleri arasında sevgi, saygı, bağlılık, ailede dayanışma ve iş bölümü))
5.sınıf	<ul style="list-style-type: none"> Ünite 4: Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk? Türk inkılabı ve önemi (Çağdaşlaşma ve uygarlık, hukuk alanında inkılap (Türk medeni kanunu) eğitim ve kültür alanında inkılap (karma eğitim) Okuma parçası: Türk kadınının tarihteki yeri
Atatürkçülük konuları	<ul style="list-style-type: none"> Kadının Türk toplumundaki yeri Türk kadın hakları ve aile hayatı Türk kadınının tarihteki yeri Milli Eğitim sisteminin gözeteyeceği esaslar Karma eğitim

Tablo 2 incelendiğinde 1998 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın ile ilişkilendirilen amaçlar ve açıklamalar boyutu 1968 programında ile aynı şekilde olduğu görülmektedir. 4.sınıfta “Yaşadığımız Yer” ünitesinde aile, okul ve toplum hayatında kadınların önemine dolaylı bir şekilde değinilebilir. 5.sınıf “Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk” ünitesinde ise çağdaşlaşma, uygarlık, Türk medeni kanunu, hukuk, eğitim ve kültür alanında yapılan inkılaplar kadınlar açısından önemine değinilebilir. Ayrıca “Türk kadınının tarihteki yeri” adlı okuma parçasına yer verilmektedir. 1968 programdan farklı olarak 1998 programında Atatürkçülük konuları eklendiği görülmektedir. Türk kadın hakları ve aile hayatı, Türk kadınının tarihteki yeri, karma eğitim, Atatürkçü düşünce özelliği taşıyan yaklaşımlar ile kadının önemini vurgulamaktadır.

Tablo 3. 2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın ile ilişkilendirilen programın vizyonu, yaklaşımı, uygulanması, genel amaçları, üniteleri ve Atatürkçülük konuları

Programın vizyonu	<ul style="list-style-type: none"> 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı (...)Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.
Programın temel yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.

Programın uygulanması ile ilgili açıklamalar	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretmen, okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanarak, öğrencileri sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlamalıdır. 																								
Genel amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilinçle sahip bir vatandaş olarak yetişir. • Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir. • Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır. • Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer. • İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler. • İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir. 																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Öğrenme alanı</th> <th>Ünite</th> <th>Kazanım</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Birey ve Toplum</td> <td>Kendimi tanıyorum</td> <td>Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.</td> </tr> <tr> <td>Kültür ve Miras</td> <td>Ünite geçmişimi öğreniyorum</td> <td>Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.</td> </tr> <tr> <td>Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler</td> <td>Hep birlikte</td> <td>İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.</td> </tr> <tr> <td>Kültür ve Miras</td> <td>Adım adım Türkiye</td> <td>Kanıt kullanarak Atatürk inkılablarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.</td> </tr> <tr> <td>Üretim, Dağıtım ve Tüketim</td> <td>Ürettiklerimiz</td> <td>Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.</td> </tr> <tr> <td>Güç, Yönetim ve Toplum</td> <td>Demokrasinin serüveni</td> <td>Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.</td> </tr> <tr> <td>7. sınıf</td> <td>Ekonomi ve sosyal hayat</td> <td>Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.</td> </tr> </tbody> </table>	Öğrenme alanı	Ünite	Kazanım	Birey ve Toplum	Kendimi tanıyorum	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.	Kültür ve Miras	Ünite geçmişimi öğreniyorum	Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep birlikte	İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.	Kültür ve Miras	Adım adım Türkiye	Kanıt kullanarak Atatürk inkılablarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	Güç, Yönetim ve Toplum	Demokrasinin serüveni	Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	7. sınıf	Ekonomi ve sosyal hayat	Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.
Öğrenme alanı	Ünite	Kazanım																							
Birey ve Toplum	Kendimi tanıyorum	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.																							
Kültür ve Miras	Ünite geçmişimi öğreniyorum	Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.																							
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep birlikte	İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.																							
Kültür ve Miras	Adım adım Türkiye	Kanıt kullanarak Atatürk inkılablarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.																							
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.																							
Güç, Yönetim ve Toplum	Demokrasinin serüveni	Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.																							
7. sınıf	Ekonomi ve sosyal hayat	Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.																							
Atatürkçülük konuları	<p>Türk kadınının toplumdaki yeri (4. ve 6. Sınıf)</p> <p>Türk kadınının toplumdaki yeri ve Atatürk'ün kadın haklarına verdiği önem (5.sınıf)</p> <p>Atatürk'ün millî eğitim konusundaki düşünceleri/uygulamaları</p>																								

Tablo 3 incelendiğinde 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın ile ilişkilendirilen vizyon boyutunda Atatürk ilkeleri ve inkılablarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Programın temel yaklaşımı boyutunda öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, toplumsal sorunlara karşı duyarlı olan bireyler yetiştirilerek dolaylı olarak kadının önemine değinilmektedir. Genel amaçlar boyutunda ise demokratik, haklarını bilen ve kullanan, herkesin eşit olduğunu bilen, her mesleğin önemli olduğuna inanan, sorunların çözümünde rol alan, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösteren bireylerin yetişmesi vurgulanmaktadır. Dolayısıyla kadının önemine de yer verildiği söylenebilir. 4. sınıfta “Kendimi

Tanıyorum” ünitesinde yer alan kazanım ile insanların farklılıklarına örnekler verilir. “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde yer alan kazanımda Millî Mücadele süreci ile ilgili görsellere ve müze, anıt gibi yerlere geziler yapılır. Bu kazanımlarda kadın kahramanlara da yer verilebilir. “Hep Birlikte” ünitesinde yer alan kazanımda insanların belli amaç çerçevesinde oluşturdukları gruplar, sosyal problemlere karşı duyarlılığı arttırma, yardımseverlik ve dayanışma değerleri ele alınmaktadır. 5. sınıfta “Adım Adım Türkiye” ünitesinde yer alan kazanımda inkılapların getirdiği değişimlere yer verilerek kadınlar açısından önemi ele alınabilir. “Ürettiklerimiz” ünitesinde yer alan kazanımlarda ise çevresindeki ekonomik faaliyetlere, bu faaliyetlere ilişkin meslekler ilişkilendirilerek kadının yeri ele alınabilir. 6. sınıfta “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde Türk tarihinde kadının konumu, kadın haklarının gelişimi süreci incelenerek kadının önemi ve yeri doğrudan kazandırılmaktadır. 7. sınıfta “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde ise bireylerin farklı meslekleri tanıyarak ilgi ve becerileri doğrultusunda tercih yapılmaktadır. Ayrıca Atatürkçülük konuları kapsamında 4. ve 6. sınıfta Türk kadınının Kurtuluş Savaşı'ndaki yeri örnekler verilerek doğrudan ele alınmaktadır. 5. sınıfta ise Atatürk'ün kadınlara sağladığı sosyal ve siyasal haklar kanıt gösterilerek kadınların cumhuriyet yönetimi sayesinde elde ettikleri haklar ve Türk kadının günümüz toplumundaki yeri ve önemi örneklerle açıklanmaktadır. Ayrıca Atatürk'ün millî eğitim konusunda karma eğitime neden önem verdiği vurgulanmaktadır.

Tablo 4. 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın ile ilişkilendirilen programın özel amaçları, uygulanması ve kazanımları

Özel amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmek. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmak. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmek. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermek. 						
Programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar	<ul style="list-style-type: none"> Efsane, destan, masal, atasözü, halk hikâyesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak Sosyal Bilgiler dersi edebî ürünlerle desteklenmelidir. Kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konular, farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma becerileriyle ilişkilendirilerek sınıfa taşınabilir. 						
4.sınıf	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Öğrenme alanı</th> <th>Kazanım</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Birey ve Toplum</td> <td>Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.</td> </tr> <tr> <td>Kültür ve Miras</td> <td>Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.</td> </tr> </tbody> </table>	Öğrenme alanı	Kazanım	Birey ve Toplum	Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.	Kültür ve Miras	Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.
Öğrenme alanı	Kazanım						
Birey ve Toplum	Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.						
Kültür ve Miras	Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.						
5.sınıf	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>Etkin Vatandaşlık</td> <td>Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.</td> </tr> </tbody> </table>	Etkin Vatandaşlık	Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.				
Etkin Vatandaşlık	Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.						
6.sınıf	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>Birey ve Toplum</td> <td>Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler. Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.</td> </tr> <tr> <td>Etkin Vatandaşlık</td> <td>Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.</td> </tr> </tbody> </table>	Birey ve Toplum	Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler. Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.	Etkin Vatandaşlık	Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.		
Birey ve Toplum	Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler. Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.						
Etkin Vatandaşlık	Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.						
7.sınıf	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>Üretim, Dağıtım ve Tüketim</td> <td>Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.</td> </tr> </tbody> </table>	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.				
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.						

Tablo 4 incelendiğinde 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın ile ilişkilendirilen özel amaçlar boyutunda yasalar önünde cinsiyet ayrımına olmadan herkesin eşit olduğu, çalışmanın ve her mesleğin önemli olduğu, toplumsal sorunlara duyarlılık göstererek, çözümü için görüş belirtmeleri hedeflenmektedir. Programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar boyutunda dersin ilgili konularında edebî ürünlerle desteklenmelidir. Ayrıca güncel ve tartışmalı konular ele alınarak işlenmelidir. Bu konular kapsamında artan kadın sorunları ve bu sorunlara çözüm üretmek konusunda katkı sunulabilir. 4. sınıfta “Birey ve Toplum” öğrenme alanında yer alan kazanım ile kendisinin farklı yeteneklere, beğenilere ve kişilik özelliklerine sahip bireylerin durumlarına değinilmektedir. “Kültür ve Miras” öğrenme alanında kazanım ile Millî Mücadelede yer alan kahramanlarının hayatlarına yer verilmektedir. Kadın kahramanların hayatlarına yer verilebilir. 5. sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanında yer alan kazanım ile temel haklardan katılım ve düşünce özgürlüğü hakkı üzerinde durularak kadınlar açısından ele alınabilir. 6. sınıfta “Birey ve Toplum” öğrenme alanında yer alan kazanımlar ile sosyal rollerin farkında varması ile farklı kişi ve gruplara karşı zaman zaman rastlanan kalıp yargı ve ön yargı örnekleri incelenmektedir. “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan kazanım ile kadın haklarını, toplumsal hayatta kadının yerini pozitif ayrımcılık ve cinsiyet ayrımcılığı gibi konular doğrudan ele alınmaktadır. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında yer alan kazanım ile yeni meslekleri kendi özellikleri, yetenekleri ve ilgilerine göre tercih yaparak, kişisel kariyerine dair kararlar almaları hedeflenmektedir. Ancak kazanımların açıklamaları ve kazanımlar ne tür etkinliklerle verileceği hususunda yetersiz olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Kadının toplumsal anlamda rol ve statüsünün doğru yerde olmasının, ülkenin gelişimi açısından son derece önemli olduğu, bunun yolunun da bilinçli ve nitelikli bir eğitim süreciyle gerçekleşebileceği söylenebilir (Özaydınlık, 2014). Bu bağlamda günümüzde ülkemizde ve dünyada kadına gereken önem ne yazık ki verilmemektedir. Bu konuda farkındalık sağlanması gerekmektedir. Öğrencilerin gelecekte iyi birer vatandaş olabilmeleri için oluşturulan sosyal bilgiler öğretim programlarında kadınların toplumdaki yeri ve önemine değinildiğinde kadına değer veren bir nesil yetişebilir. Bu açıdan kadınların önemini benimsetecek olan öğretmenlerin ve öğretim programlarının önemli olduğu söylenebilir.

Kadın, sosyal hayatın önemli ve vazgeçilmez bir parçası olduğuna göre toplumsal yapı içindeki yeri ve sosyal evrimi, mevcut sistem ve yapının diğer parçalarından ve bütününden ayrı düşünülemez (Aksoy, 2017). Türkiye’de demokratikleşme ve modernleşme doğrultusundaki atılımların en önemli simgelerinden biri kadın kimliği olmuştur (Ataman, 1999). Kadın artık sadece anne olarak değil, öğretmen, mühendis, bilim insanı gibi eğitim gerektiren mesleklerin sahibi olarak da modellenmiştir (Yalçın, 2019).

Aktaş ve Özmen (2014) kadın imajının tarih eğitiminde ve diğer derslerde yer alması rol modeller konusunda önemli katkı sağlayacağını vurgulamaktadır. Bu bağlamda öğretim programları ile öğrencilerin sahip oldukları kadın imajı arasında, bir ilişki olduğu söylenebilir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre incelenen sosyal bilgiler dersi öğretim programları ele alınan boyutlarda kadın imajı doğrudan veya dolaylı olarak yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Programda yer alan kazanımların çoğunlukla kadının konumu ile kadına verilen değer bilişsel ve duyuşsal boyutta yer

aldığı görülmektedir. Ancak kadın konusuna duyarlılık bakımından çok fazla yer verilmediği söylenebilir.

1968 öğretim programında genel olarak demokratik, kurallara uyan, ailenin önemini kavrayan ve değerlerini yaşayan bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. 1998 öğretim programı 1968 öğretim programı ile benzer olduğu görülmektedir. Programda genel olarak demokratik, kurallara uyan, ailenin önemini kavrayan ve değerlerini yaşayan bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Farklı sınıf seviyelerinde aile, okul ve toplum, nüfus, çağdaşlaşma, uygarlık, Türk medeni kanunu, hukuk, inkılaplar gibi yer alan konularda kadınlar açısından önemine farklı şekillerde yer kazandırılabilceği görülmektedir. Ayrıca “Türk kadınının tarihteki yeri” adlı okuma parçası yer almaktadır. 1998 programına Atatürkçülük konuları eklenerek Türk kadın hakları ve aile hayatı, Türk kadınının tarihteki yeri, karma eğitim gibi Atatürkçü düşünce özelliği taşıyan yaklaşımlarda kadının önemini vurgulamaktadır. Her iki programın da kadın imajı konusunda yeterli olmadığı söylenebilir. Bu sonuç Dilek’in (2012) çalışmasında belirttiği, 1968 ve 1998 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında edilgen bir Türk kadın imajı olduğu bulgu ile aynı doğrultudadır.

2005 öğretim programında Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, toplumsal sorunlara karşı duyarlı ve insan haklarına saygılı bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Farklı sınıf seviyelerinde resmî kimliği oluşturan öğeler, insanların gruplara, sosyal problemlere karşı duyarlılığı arttırma, yardımseverlik ve dayanışma değerleri, inkılapların getirdiği değişimler, ekonomik faaliyetler, meslekler, nüfus konularında kadınlar açısından önemi dolaylı şekilde yer verildiği tespit edilmiştir. 6.sınıfta “*Türk tarihinde kadınının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.*” kazanımı yer almaktadır. Böylece Türk tarihinde kadınının konumu, kadın haklarının gelişimi süreci incelenerek kadının önemi ve yeri doğrudan kazandırılmaktadır. Ayrıca Atatürkçülük konuları kapsamında Türk kadınının toplumdaki yeri ve Atatürk’ün kadın haklarına verdiği önem ile Atatürk’ün millî eğitim konusunda karma eğitim yer almaktadır. 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında daha önceki programlara göre kadın ibaresi ve konumu açık bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde Karaçalı Taze ve Dilek (2018) 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadınların eylemliliği ve özneliklerini gözetmekte; olaylara indirgemeci ve tek boyutlu bir yaklaşımdan kaçındığını, toplumsal cinsiyete duyarlılık bakımından daha kabul edilebilir bir duruş gösterdiğini belirtmektedir. Ayrıca, kazanımların esneklikleri ve açılım getirme noktasında fırsatlar sunduğunu vurgulamaktadır.

2018 öğretim programında yasalar önünde herkesin eşit olduğu, çalışmanın ve her mesleğin önemli olduğu, toplumsal sorunlara duyarlılık göstererek, sorunların çözümü için görüş belirtmeleri hedeflenmektedir. Ders güncel ve tartışmalı konular ele alınarak işlenmelidir. Bu kapsamda ülkemizde ve dünyada yaşanan kadına şiddet, cinsiyet ayrımcılığı gibi sorunlar ele alınarak farkındalık sağlanabilir. Sınıf seviyelerinde kişisel kimlik, nüfusun özellikleri, ülkemizin demografik özellikleri, Millî Mücadele kahramanlarının hayatları, yeni meslekler ile ilgili yer alan kazanımlar kadınlar açısından yeri dolaylı şekilde ele alınmaktadır. 6.sınıfta “*Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.*” kazanımı ile toplumsal hayatta kadının yerinin ve öneminin belirmesine ilişkin olarak doğrudan ele alınmaktadır. 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kadın imajı diğer programlara nispeten dolaylı olarak ele alınabilmektedir. Köse’nin (2011) yapmış olduğu çalışmada ise tarih dersinde çok yönlü olarak kadınların hangi imaj dâhilinde ders kitaplarına yerleştirileceğine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. İzmir Kaptan ve Turgut (2019) incelediği 2018 sosyal bilgiler dersi

öğretim programında cinsiyetçi ifadelerle rastlamadıklarını, dersin toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda işlevini yerine getirmediğini, kadın ibaresi geçen sadece bir kazanım olduğunu ve bunun konuya gereken önemin verilmediğini belirtmektedir. Yapmış olduğumuz araştırmada bu sorunun giderilmesinde sosyal bilgiler dersi kapsamında farklı sınıf seviyelerinde geçim kaynağı, yerel yönetim, cumhuriyete ulaşırken karşılaşılan durumlar, devrimler, meslek seçimi gibi konularda kadınların önemine değinilebilir.

Kadın anlayışı geçmişten bugüne değişme göstermekte fakat istenilen noktaya ulaşamadığı söz konusudur. Çalışmanın sonuçları doğrultusunda sosyal bilgiler dersi öğretim programında her sınıf seviyesinde en az bir tane kadının toplumundaki önemine ilişkin kazanıma yer verilebilir; öğretim programlarında kadın yaklaşımını içeren eğitim anlayışı doğrudan olarak, daha fazla yer verilebilir; kadın güncel eğitim yapısı ile desteklenerek ele alınabilir; kimlik ve kişilik belirleyen toplumsal derslerin öğretim programlarına yönelik kadın imajı incelenebilir.

Kaynakça

- Açıl, O. (2016). İlk Türk devletlerinde kadın algısı ve kadın hakları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 63-72.
- Acar, H. (2016). Türk kültür ve devlet geleneğinde kadın. *İnsan&İnsan*, 6(21), 395-411.
- Akhan, N. A. & Demirezen, S. (2015). Araştırma inceleme yoluyla öğrenme öğretme stratejisi. C. Dönmez ve K. Yazıcı (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (s. 147-174). Ankara: Pegem Akademi.
- Aksoy, İ. (2017). Toplumsal ve siyasal süreçte Türk kadını. *Yasama Dergisi*, 32, 8-20.
- Aktaş, Ö. & Özmen, A. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerine göre kadın imajı. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 76-94.
- Aluş, Y. (2015). Kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve Türk ailesinin değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 15-24.
- Ataman, N. (1999). *Erken cumhuriyet döneminde kadın kimliğinin oluşumu* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Aslan, M. (2008). *Vatandaşlık bilgisi üzerine Türkiye’de yapılan hukuki düzenlemeler ve 2005-2006 sosyal bilgiler müfredatına etkileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Bars, M. E. (2014). Türk kahramanlık destanlarında kadın tipleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching (IJLET)*, 3, 122-140.
- Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Can, İ. (2013). IX. Tarih, toplum ve kültür bağlamında aile ve kadın. M. Aydın (Ed.), *Aile sosyolojisi*. (s. 65-86). Konya: Çizgi Yayınları.
- Dilek, G. (2012). Tarih öğretiminde toplumsal cinsiyet: 6. sınıf öğrencilerinin perspektifinden tarihsel süreçte kadın hakları ve kadın imgesi (Yayınlanmamış doktora tezi) Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erbay, H. (2019). Tarihsel süreçte dünyada ve Türk toplumunda kadın algısı ve haklarının gelişimi üzerine bir değerlendirme. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-23.
- Erginer, E. (2018). Eğitim-öğretim-millî eğitimin temel ilkeleri-program. A. Uzunöz & V. Aktepe (Ed.), *Özel öğretim yöntemleri-1*. (s. 2-21). Ankara: Pegem Akademi.
- İzmir Kaptan, E. & Turgut, T. (2019). Sosyal bilgiler ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği. B. Ü. İbret & S. Kaymakçı (Ed.), *Sosyal bilgiler ve toplum* (s. 207-236). Ankara: Pegem Akademi.
- Karaçalı Taze, H., & Dilek, G. (2018). Kendinizi bizim yerimize koyup düşünmenizi istiyorum: Kadın haklarının öğretimi üzerine bir tarihsel empati çalışması. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1737-1750.
- Kaymakçı, S. (2016). Hayat bilgisinde değerler eğitimi R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Farklı yönleri ile değerler eğitimi*. (s. 368-388). Ankara: Pegem Akademi.

- Kocacık, F. & Gökkaya, V. B. (2005). Türkiye’de çalışan kadınlar ve sorunları, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 195- 219.
- Köse, M. (2011). Tarih öğretiminde kadın imajının yeniden inşası (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kurtdede-Fidan, N. (2016). Sosyal bilgiler eğitimi ve sosyoloji. R. Turan & T. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri*. (ss. 165-182). Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB. (1968). *İlköğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (1998). *İlköğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6. ve 7. Sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları: Ankara.
- Sağ, V. (2001). Tarihsel süreç içerisinde Türk kadını ve Atatürk. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 9-23.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika ve Çalışma Dergisi*, 14(33), 93-112.
- Özdemir, M. S. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programı ve değerlendirmesi. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. (s.17-48). Ankara: Pegem Akademi.
- Özel Özcan, S. M. & Erden Kaya, M. (2017). Türk toplumsal hayatında kadının varlığının tarihsel ekseninde sorgulanması. *Turkish Studies*, 12(12), 175-188.
- Öztürk, C. & Deveci, H. (2011). Farklı ülkeler sosyal bilgiler programının değerlendirmesi. C. Öztürk ve H. Deveci (Ed.), *Farklı ülkeler sosyal bilgiler programları*. (s. 1-40). Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün & S. B. Demir (Çeviri Ed.) Ankara: Pegem Akademi.
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri. *Aile ve Toplum*, 11(5), 7-17.
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2015). Sosyal bilgilerde tarihin yeri ve önemi. R. Turan & K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin Temelleri* (4.Baskı). (s.122-137). Ankara: Pegem Akademi.
- URL-1. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/08144011_KANUN.pdf adlı adresten 09.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Yalçın, H. (2019). *Cumhuriyet dönemi kadın imajı inşası (1928-1938)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü. Ankara.
- Yavuz, Ö. (2015). *Kadınların toplumsal hayata katılımında yerel yönetimlerin rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yenituna, B. (2014). Çağdaş Türk kadını imajı yaratma sürecinde Cumhuriyet gazetesinin rolü (1930-1935). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(3), 62-89.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 10. baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.